

ОБҐРУНТУВАННЯ СКЛАДОВИХ МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

Актуальність. Сталій розвиток економіки безпосередньо пов'язан з забезпеченням якості навколишнього середовища. Стан еволюцій в країні досяг тієї межі, коли якість сучасного навколишнього середовища може досягти критичного стану. Щорічно підприємства "викидають" близько 3 - 3,5 млн. т відходів I-го класу небезпеки (за євростандартами). Кількість підприємств, які забезпечують викиди токсичних речовин перевищує 2500[7]. Це відбувається через низьку інвестиційну активності у природоохоронну діяльність, високу концентрацію виробництва в окремих промислових регіонах, що призводить до збільшення викидів шкідливих речовин, твердих відходів, що обумовлює потребу в формуванні ринкового механізму та застосуванні таких інструментів, які сприятимуть покращенню якості навколишнього середовища в складній економічній системі «людина – навколишнє середовище».

Аналіз досліджень та публікацій. Теоретичні та методичні основи впливу економічних механізмів на регулювання природоохоронної діяльності досліджені багатьма вченими, а саме Александров І.О. [1], Садеков А. А. [2], Снякевич І.М. [3], Харічков С.К. [4], Буркинський Б.В. [4] та інші.

Проте недостатньо уваги приділено впливу ринкового механізму на поліпшення навколишнє середовище. Тому метою роботи є обґрунтування необхідності ринкового механізму управління якістю навколишнього середовища.

Основна частина. В регулюванні ринкової економіки та забезпеченні її ефективного функціонування важлива роль належить державі, особливо в галузі природокористування, де спектр її дій від адміністративних методів до формування інституціональних умов.

Інституціональний механізм регулювання соціально - економічних процесів є сукупність інститутів, тобто елементів соціальної структури суспільства, форм організації та регулювання їх за допомогою закріплення норм та правил[5]. Одним із інституціональних механізмів, які виконують державне регулювання та управління природоохоронною діяльністю є ринковий механізм, який направлений на забезпечення асиміляційного потенціалу навколишнього середовища.

Удосконалення такого механізму в екологічній сфері передбачає формування ринку для одиниць забруднення, дозволяючи фірмам купувати, продавати, торгувати або перерозподіляти права на забруднення. Цей підхід базується на первинному розподілі дозволів на забруднення. Організації можуть сильно знизити забруднення, за що вони отримують компенсацію, що є основою дотримання стандарту частково використанням очисного устаткування, а частково купуючи в інших фірм права на викиди. Тобто спочатку визначаються допустимі масштаби впливу на навколишнє середовище, потім розподіляють дозволи. Органи управління стежать за тим, щоб загальний вплив на навколишнє середовище не збільшився.

Іншими немало важливими інструментами механізму управління якістю навколишнього середовища є: державне обмеження; екологічні податки; видатки на відтворення навколишнього середовища; субсидії та стимулювання, а також компенсаційні схеми. Таким чином, сукупність цих інструментів водночас реалізує економічні та соціальні завдання із поліпшення якості навколишнього середовища, враховуючи приховану вартість, що включає завдану навколишньому середовищу шкоду у вигляді відходів, забруднення ґрунту тощо[6].

Таким чином, ринковий механізм управління якістю навколишнього середовища допоможе знизити витрати на його збереження через оптимальне використання ринкових інструментів.

Проте головними важелями формування механізму управління якістю навколишнього середовища є: забезпечення сталого використання ресурсів та управління процесами забруднення; балансування економічних, соціальних завдань навколишнього середовища в контексті потреб та політики сталого розвитку; дає підґрунтя для використання підприємствами очисних новітніх технологій; імплементації принципу платежу забруднювачів та платежу споживачів, визначив цим так звану «правильну ціну»[6].

Висновок. Головною метою формування механізму управління якістю навколишнього середовища є перевлаштування національної економіки на раціональне використання природних ресурсів через застосування новітніх технологій та перебудову системи управління викидами.

1. Александров И.А. Экономический рост и окружающая среда (введение в методологию измерения и анализа). / Александров И.А. - Донецк: ИЭП НАН Украины, 1996. - 158 с.
2. Садеков А. А. Механизмы эколого-экономического управления предприятием: Монография/ Садеков А. А. – Х.: Издательский дом «ИНЖЭК», 2004. - 224с.
3. Снякевич І.М. Інструменти екополітики: теорія і практика (рукопис)/. Снякевич І.М – Львів: УкрДІТУ. – 2002. – 226 с
4. Харічков С.К. Економіко-екологічні основи регіонального природопользования и развития./Буркинський Б.В., Степанов В.Н., Харічков С.К. // – Одеса: Фенікс, 2005. – 575с
5. Дементьев В.В. Проблемы современной экономики и институциональная теория: Монография / В.В. Дементьев, Р.М. Нуреев. - Донецк : ДонНТУ, 2009. – 500с
6. Market-based instruments for environmental policy. – European Environmental Agency. Brussels, 2005. – 120p
7. Державний комітет статистики України. - [електронний ресурс]. – Режим доступа: <http://www.ukrstat.gov.ua/>